

In deze rubriek gaan we dit jaar een aantal basisbeginselen onder de loep nemen; een duidelijk uitgangspunt voor beginners en mogelijk geeft het geroutineerde imkers te denken.

Na de zwermtijd

In mei hebben we het zwermen verhinderd met het maken van een koninginnenaflegger en dertien dagen later zijn in het hoofdvolk de doppen gebroken. Er zijn nu 2 volken: het hoofdvolk met een maagdelijke jonge koningin en de aflegger met de oude moeder.

Hoe gaat het verder?

De oude koningin gaat in de aflegger door met leggen en haar broednest heeft voedsel nodig. De haalbijen zijn echter uit de aflegger verdwenen (tenzij hij uit zijn gebruikelijke vlieggebied is weggebracht). Als we de aflegger een raam met flink wat stuifmeel en suiker erop hadden meegegeven, is daar geen haast bij, maar na ongeveer een week moet het voeren toch gebeuren. Om de kunstraten in de aflegger goed uit te laten bouwen, voeren we met een dunne oplossing van één kilo suiker in één liter water. Omdat de bijen voor het opslaan en indikken veel cellen nodig hebben, wordt de kunstraat snel uitgebouwd. Het is wat lastig in te schatten hoeveel voer een aflegger aan kan. Begin met een beetje te voeren en controleer wat de bijen ermee doen. Is het snel op, dan de hoeveelheid opvoeren. Niet teveel want een dunne suikeroplossing bederft snel. Zeker als de aflegger gemaakt is met een raam uitlopend broed, groeit hij snel.

De 13^e dag na het maken van de koninginnenaflegger, zijn in de namiddag de doppen gebroken en hebben we enkele jonge moeren in het hoofdvolk laten lopen. Als we dat vroeg op de dag doen, kan het gebeuren dat een van die jonge moeren er met een klein zwermpje uit trekt in plaats van het gevecht met haar mededingster aan te gaan. De tuter laat zich soms op de 11^e dag al horen maar gaat dan niet zwermen omdat het enige tijd duurt voordat zij koninginnenstof af kan geven. De bijen kunnen haar dan pas in de zwerm herkennen. Na het doppen breken is er in het hoofdvolk een jonge moeder die op bruidsvlucht gaat en daarna aan de leg. De imker laat zijn volk de komende drie weken met rust en de werksters benutten in die tijd de dracht.

Voor- en nadelen van deze werkwijze

Deze werkwijze heeft voordelen: het zwermen wordt afdoende verhinderd, het volk krijgt een jonge moeder en de groei van het aantal mijten wordt belemmerd

doordat er enige tijd geen broed is. Maar er is ook een nadeel: geen selectie op kwaliteit en als de tuter uit een oude larf is ontstaan, is haar kwaliteit als eierlegmachine twijfelachtig. Om de nadelen op te heffen moeten we werken met larfjes waarvan leeftijd en erfelijke eigenschappen bekend zijn, met andere woorden: koninginnenteelt.

Doppen breken op 10^e dag

De imker kan op eenvoudige wijze iets aan koninginnenteelt doen door op de 10^e dag na het maken van de koninginnenaflegger alle doppen te breken (de weekend-imker kan de doppen ook breken op de 7^e dag na het verwijderen van de oude moeder. Hij moet dan extra goed opletten omdat er dan nog doppen in het beginstadium van hun ontwikkeling zijn). Het volk is nu hopeloos moederloos. Als we het volk dan larfjes geven uit een volk waarvan we koninginnen willen kweken, gaat het hoofdvolk deze larfjes opkweken tot jonge koninginnen. We kunnen dan beter voorspellen wat voor een volk zij gaat krijgen.

Waar halen we zulke larfjes vandaan?

Dat zou uit een volk kunnen zijn op onze eigen stand. Kwaliteitsverbetering door selectie op eigen stand is zeker mogelijk. Meer effect mogen we verwachten van larfjes van imkers die met selectie bezig zijn. In de praktijk betekent dit dat we larfjes halen bij een Buckfast- of carnica-imker.

Hoe hangen we de larfjes in het volk?

De eenvoudigste manier is om een stukje raat met daarin de larfjes van de gewenste leeftijd met een ijzerdraadje aan de bovenlat van een leeg raampje te binden en in het hopeloos moederloze volk te hangen. Meestal worden deze larfjes echter op een andere manier aangeboden, namelijk in kunstmatige moederdoppen. In theorie is het voldoende om één larfje in te hangen, maar omdat lang niet elk larfje een koningin wordt, moeten het er meer zijn. Het hopeloos moederloze volk zal uit deze larfjes koninginnen kweken. Net als bij het gewone doppen breken, kunnen we op de 13e dag deze redcellen op een soortgelijke manier behandelen: uitbreken en eventueel jonge moeren in laten lopen.

De jonge koningin paart in het veld met een aantal 'wilde' darren. Dit soort koninginnen zijn bekend onder de naam F1-moeren: van moeders zijde is de afstamming bekend, van vaders kant weten we niets. Nadeel van deze methode van werken is dat het wat meer werk is dan één keer doppen breken op de 13e dag en dat we moeite moeten doen om aan larfjes te komen, maar het voordeel is dat we waarschijnlijk betere en vriendelijkere bijenvolken op onze stand zullen krijgen. Bijkomend voordeel is de langere periode van broedloosheid waarin de varroamijt zich niet kan ontwikkelen. Van de F1-koninginnen kan men beter niet verder kweken wegens de onbekende invloed van de 'wilde' vaders.

Controle van de jonge moer

172 Omdat er bij de bruidsvlucht wel eens iets mis gaat, moet de imker controleren of de nieuwe koningin een geslaagde bruidsvlucht heeft gemaakt. Die controle heeft pas zin als er gesloten werksterbroed van de jonge moer kan zijn. Wanneer is het zover? De 12^e dag na het verwijderen van de oude moer is er weer een jonge. Deze heeft een week nodig om geslachtsrijp te worden en op bruidsvlucht te gaan. Als ze dan meteen legt, is er negen dagen later gesloten broed. De controle kan dus niet eerder dan na $12 + 7 + 9 = 28$ dagen = 4 weken na het maken van de aflegger gedaan worden. De tijd van controleren is kritiek. De ervaring leert dat er vier weken na het verdwijnen van de oude moer meestal nog geen eierleggende werkbijen actief zijn. Een week later vaak al wel en dat is voor de imker en bijen een probleem, dat zich niet zo gemakkelijk laat oplossen.

De start van het nieuwe broednest

Een jonge moer in een klein volkje gaat aan de leg zo gauw ze kan. Voor kleine volkjes is het van belang om zo gauw mogelijk een sterkte te bereiken waarmee ze de winter in kunnen. In een groot volk hebben de werksters zo'n haast niet, zeker niet als er volop dracht is. Het opbouwen van wintervoorraad is voor de bijen belangrijker dan volkssterkte. Als er dracht is moet je die benutten, tijd om tot een groot volk uit te groeien is er nog genoeg. Dat plaatst de imker voor een probleem. Bij de controle moet hij gesloten werksterbroed vinden om zeker te weten dat met de jonge moer alles in orde is.

Controle van de jonge moer

Een eenvoudige controle gaat als volgt: Kijk of de dekplank goed is vastgekit met verse propolis. Is dit het geval dan zit het wel goed met de jonge moer.

Veel imkers willen liever zeker weten hoe het er onder de dekplank bijstaat en gaan verder.

Wat kan de imker bij de controle aantreffen?

Als de imker geen broed vindt maar wel een vlak met gepoetste cellen is dat een positief teken, maar geen bewijs van de aanwezigheid van de jonge moer. De imker kan nu het best een raampje met eitjes en jonge larven uit een ander volk in hangen. Hoe meer open broed op dat raam hoe beter (het raam met een punaise merken om het later gemakkelijk te kunnen herkennen). Als er een jonge moer is, volgt ze meteen het goede voorbeeld en gaat aan de leg. Bij een hernieuwde controle, negen dagen later, vindt de imker óf gesloten doppen op het door hem in gehangen raampje óf meerdere raampjes met broed. Open broed vinden is niet voldoende. Gesloten werksterbroed geeft pas echt uitsluitel of de moer goed is. Ze kan darrenbroedig zijn, dat kun je aan jong open broed niet zien. Hercontrole is nodig als men geen gesloten werksterbroed vindt.

Bijzonderheden

- De imker vindt meerdere eitjes in één cel, terwijl er een mooi regelmatig patroon van broed te zien is. Een jonge koningin vergist zich wel eens waardoor ze een cel meerdere malen belegt.
- De imker vindt alleen darrenbroed in een mooi aaneengesloten geheel. Het gebeurt dat jonge moeren eerst grof werk gaan beleggen en pas later fijn werk. Hang in zo'n geval een raam met open broed uit een ander volk in om de jeugdige majesteit het goede voorbeeld te geven. Hercontrole geeft uitsluitel.
- De imker vindt een aaneengesloten hoeveelheid darrenbroed in het fijne werk. De raat lijkt bol te staan doordat alle cellen trechtersvormig zijn verwijd. De moer is darrenbroedig, moet worden opgezocht en verwijderd. Men kan haar vervangen door een andere moer of het volk verenigen met een ander volk.

Bultbroed

Als de imker bij de controle van de jonge moer verspreid over de raat bultbroed vindt, is dat een aanwijzing dat er eierleggende werkbijen actief zijn. Als hij dan ook nog cellen vindt met meerdere eitjes tegen de wand, weet hij dat het mis is. Ordeloos opgeslagen hoeveelheden nectar en stuifmeel maken het beeld compleet; geen jonge moer meer in het volk, maar wel eierleggende werkbijen. Daarover volgende keer meer.